

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van de inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Helwerda, Kampen; K. v. Hulsen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Amsterdam; Mr Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Comire N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE“, GOES.

Abonn.: f 4.50 per halfj., buitenl. f 11,— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Verslag Schooldag: Zelus en Zeloten. — Libratio „a voto Dordraceno“. — „Daders des Woords“. — Een verzande reformatie. — De orde van de witte boezelaar. — Een schip vol dwazen. — „Geen Reformatorische voor-

lichtingsdienst“. — Sterk in de storm. — Gedicht. — Drie-sterren: Opening lessen. Niet separeren. — Verslag Gen. Synode. — Kerknieuws.

wijzen, of concrete handelingen of uitingen op het oog te hebben, wilde spreker alleen maar gevaren aanwijzen. IJver-zonder-verstand betekent nog steeds een conflict tussen mensen, die uit één bron oorspronkelijk gevoed zijn. Zelotisme, zeloten, dat zijn de namen straks van parijgers geworden, blind, bijziende, de kerk niet meer kennende in de natie, enz. Spreker wees op het gevaar van negativisme en zelotisme in de kwesties van „voortgaande reformatie“ (is ze wel vóór of tegen gaand, in de zin van aanknopend aan wat vóór 1944 er was en wezen moest?).

VERSLAG SCHOOLDAG 1951

(VERVOLG)

ZELUS EN ZELOTEN

Prof. Dr K. SCHILDER

Sommige woorden, aldus spreker, kregen in de loop der eeuwen een ongunstige betekenis, terwijl toch aanvankelijk die ongunstige betekenis er niet in lag. Een „despoot“ b.v. is tegenwoordig iemand van bedenkelijk karakter; maar in de bijbel (grieks) wordt (in een gebed) God zelf Despoot genoemd. Het woord „baäl“ onderging gelijke betekeniswijziging. Iets dergelijks beleven we met de naam „zeloot“. Vandaag heeft het woord de gevoelswaarde van een scheldwoord; maar de griekse vertaling van het Oude Testament laat God zelf zeggen, nog wel in de wet-van-Sinai: Ik ben uw God, een God-Zeloot.

We moeten dus, althans om dit te verstaan, terug naar de afleiding van het woord. Het is afkomstig van een grieks woord „zelus“, dat met „ijver“ wel te vertalen is, maar nooit helemaal in 't nederlands is weer te geven; en het hangt samen met een werkwoord „zeloun“, dat, even gebrekkig, door „ijveren“ zou te vertalen zijn. In het algemeen is „zelus“, een vroeger in de theologie onophoudelijk gebruikte term, met name bekend als technische term in de leer-omtrent-God, een „vox media“, d.w.z. men kan er een goede, maar ook een kwade kant mee uit. 't Is immers maar de vraag waarvóór en hoe iemand „ijvert“. Als God een God-van-zelus, of de Zeloot heet, is uiteraard elke ongunstige betekenis verre weg te denken: Hij zet zich alleen in voor wat goed en heilig is; en Zijn „manier“ is die van de Hem eigene volkomen evenwichtigheid, vrijheid, zaligheid, wijsheid, rechtvaardigheid, billijkheid, alwetendheid en die van de nimmer onevenwichtig verspreide aandacht: God is overal altijd helemaal „bij“ en „in“. En als Hij aan zijn kinderen een „zelus“ aanbeveelt, en hen ermee begiftigt door het vernieuwingswonder, dan heet die zelus in de bijbel (grieks v. h. N. T. en van de Septuagint) zelus-van-God; men kan ijver hebben van en voor Hem, ijver van en voor zijn „huis“: 2 Cor. 9:2; Rom. 10:2, 3; Joh. 2:17; 2 Cor. 7:7; 11:2. Zo kan men ook zeloot zijn in gunstige zin: een zeloot-van-God is een ijveraar-voor-God, Hand. 22:3; men kan een zeloot zijn in het jagen-naar-geestelijke gaven (of: geesten), 1 Cor. 14:12; in het goede, 1 Petr. 3:13; een goede-werken-zeloot kan men wezen, Tit. 2:14. Zo spreekt ook de Septuagint van de zelus van Pinehas (voor een goede en nodige waakoefening); nu deze zelus toonde, kon Jahwe zelf zijn zelus (in een strafgericht) wel verder inhouden, aldus de tekening der situatie. Er bestaat een werkzame zelus van Jahwe-der-heirscharen (2 Sam. 19:31). En zo kunnen we verder gaan. Zelus is een deugd, althans een natuurlijke gesteldheid, die, dienstbaar aan een goede zaak, en jagend naar een geboden doel, en gehouden binnen de juiste maat, in temperantie van de geest dus, God siert én mensen. Substraat alsdan voor oefening van deugd.

Het wordt natuurlijk anders, als de aangeboren of inherente (immanente) zelus zich dienstbaar stelt aan een niet zuivere doelstelling, zich laat inschakelen in een leven welks aandachtsspreiding onevenwichtig en vals of gebrekkig is, met ontstentenis van zelftucht, zelfbedwang, zelftemperantie. Of, als de zelus niet meer staat onder de eigen controle. Betekendend is het, dat „zelus“ en „zeloot“ dan aan jaloersheid doet denken. Jaloersheid, — onder de vele namen, die anthropopatisch heten, en ook heten kunnen, maar het nog niet behoeven te wezen, komt ook de benaming „jaloerse God“ voor. Hij staat voor zijn Naam, zijn eer, zijn decreet, zijn plan, zijn volk, zijn „Gezalfde“. Zijn „jaloersheid“ houdt in, dat Hij in binnenste gedachten en ook naar buiten slaande daad staat voor zijn eer, zijn wet, zijn verbond. Er is heel veel anthropomorfisme in de tekening van dit alles, ook in de bijbel: we denken met name aan wat deze zegt over Gods zelfbedwang, zijn zich-inhouden. Maar hoe het zij, hier is jaloersheid een deugd, de factische, nimmer bloot-theoretische, maar altijd óók theoretische totgeldingbrenging van wat geldt: hoor, Israël, Jahwe is één. Gods zelus, en zijn zelotus-zijn is hard, ook hades en liefde hebben in de bijbel zelus. Hetgeen evenwel fundamenteel verschil maakt tussen Hem en ons: zijn zelus is nimmer „rückzichtlos“, maar altijd rückzichtvol. In de hevigste explosies van Gods zelus vertoont Hij toch nog het beeld van de man, die een splinter haalt uit de voet van zijn kind. Dat is het geheim van Zijn volmaakte aandacht, zijn almachtigheid en alomtegenwoordigheid; men kan ook zeggen: zijn eenvoudigheid, zijn ongedeelheid.

Maar niet zodra komt de zelus in een méns, verstrooid, verdeeld, van nature myoop, egocentrisch, of de zelus wordt dienstbaar gesteld aan niet rijp overwogen doelstellingen, wordt geoeft op een onverantwoorde manier, wordt een jagen zonder gezicht op, of inrekeningbrenging van consequenties en samenhangen, een der dultend manieren van zelfbehangen, zelfprojectie, zelfhandhaving, zelfbedrog. Denk aan Paulus over zijn ras- en bloedgenoten, de Joden-van-destijds: zelus hebben ze, maar zonder verstand. Dan kan de zeloot met wets-zelus een gevaar worden. Een dodelijk gevaar. Voor zichzelf en zijn omgeving: de amokmaker, de bezetene, ze zijn ook in de klassieke literatuur parallelverschijnselen. De dramatiek kent het thema van de jaloersheid, die is losgeslagen door verenging van gezicht, en egoïsme (te onderscheiden van egoïsme). De wereldgeschiedenis zelf is vol van de ellende van zelotisme, dat volken opzweept, kerken verwoest. Niet door wat zeloten naar buiten doen allereerst, doch door wat ze in haar midden zijn.

Een en ander dient men zich terdege voor ogen te stellen, om niet gevaren te belopen, die steeds groter omvang zouden nemen. Zonder naar concrete verschijnselen of personen te willen

„V-o-o-r-t-gaand“, dat wil zeggen, dat we niet in 1944 begonnen zijn. We hebben niet iets nieuws tot aanzijn geroepen, maar spr. dankt God, dat Hij de eenheid mag vasthouden in zijn werk van vóór 1944 en aan dat werk mag vastknopen, dat werk mag doorzetten. Wat vóór 1944 in spr.'s geest was, dat is er vandaag nog in en spr. dankt daar God voor. Spr. wees vervolgens op het zelotisme, dat exclusief is, in het kerkelijke leven en dientengevole geen goede „zelus“, geen Schriftuurlijke ijver is ten aanzien van de terecht door ons verworpen leer van de pluriformiteit der kerk in Kuyperiaanse zin. Maar wie die pluriformiteit verworpt, maar haar toch aanvaardt — het lelijke en gevaarlijke woord nu daargelaten — in Grefidanus' zin. We denken hier aan de uitroep van een predikant in Amerika, die eigen dogmatische beschouwing bindend wil gaan opleggen aan de Kerk des Heren, en die zijn tegenstanders hierin nu openlijk vraagt: „Wy don't you go?“, waarom ga je niet weg, naar een andere kerk, waar je het beter naar je zin hebt? Maar wie zo durft te redeneren maakt van de Kerk een „genadewinkeltje“, maakt van de Kerk des Heren een privé-aangelegenheid en gaat redeneren: wie niet bij mij kan kopen gaat maar bij mijn buurman collega-concurrent zijn genade halen. Wie zo redeneert ziet het wezen van 's Heren Kerk niet meer; hij bedenke, dat hij niet, om zijn „zelus“ te kunnen botvieren, mag zeggen: wie het er niet mee eens is gaat maar naar een „andere Kerk“. We zouden hem willen vragen: „Man, waar moet de stakker heen?“ Als hij zegt de ware Kerk te zijn, de waarheid te hebben, waar haalt ge dan de moed vandaan de arme tobbers, die je niet direct volgen kunnen, die het niet in alles met je eens kunnen zijn, zo gemakkelijk weg te jagen, de woestijn in. Wie zich deze houding aanneemt, schijnt te lijken op de „zelus“, op de ijveraar, maar hij plaatst zich in het gezelschap van hen, die Paulus „ijveraars zonder verstand“ noemt. Het komt in de praktijk neer op de geesteshouding van de strenge jood, die om des gewetens wille, op de sabbath geen vloer wil aanvegen, maar nu een christendienstmisje in dienst neemt, die wel die vloer mag aanvegen op zijn sabbath.

Laat ons er voor waken, dat we door ons zelotisme niet de mensen de kerk uitjagen. Spr. is bang voor die houding. God wil ons door Zijn Woord en Geest vergaderen en Hij wil geen kerkJE, dat we zelf vergaderen, een verzameling van mensen, die „elkander liggen“, die het goed eens zijn met elkaar en die met elkaar knusjes kunnen converseren. De Kerk is waarlijk oecumenisch, zo breed als de wereld breed is, waarin we Christus' vergaderwerk moeten eerbiedigen en met blijdschap en zelfverloochening aanvaarden. Spr. ziet het zo: wanneer we de broeder of zuster van ons wegstoten, omdat zij het niet in alle dingen met ons eens zijn, dan kunnen we zeggen: ga naar een kerkje, waar je je beter thuis voelt, maar in werkelijkheid stoten we ze van de Kerk weg in de hel. We moeten tot elkander durven zeggen: man! we staan door Gods genade beiden in Zijn Kerk en blijf dus om 's HEREN wil hier; loop nooit weg.